

Christopher Marlowe

Tragický příběh doktora Fausta

(Text A)

Přeložil Martin Hilský (2014)

Postavy hry

CHÓR

DOKTOR JAN FAUSTUS

WAGNER VALDES

CORNELIUS

TŘI UČENCI

ROBIN (klaun)

RALF

VINAŘ

HANDLÍŘ

STAŘEC

MEFISTOFELES

DOBŘÍ ANDĚL

ZLÝ ANDĚL

LUCIFER

BELZUZUB

PÝCHA

CHAMTIVOST

ZÁVIST

ZLOBA

OBŽERSTVÍ

LENOST

SMILSTVO

PAPEŽ (Adrian)

KARDINÁL (lotrinský)

CÍSAŘ (německý, Karel V.)

RYTÍŘ

VÉVODA (z Vanholtu)

VÉVODKYNĚ (z Vanholtu)

ALEXANDR VELIKÝ

MILENKA (Alexandra)

HELENA (trojská)

Mniši, sluhové, andělé, ďáblové, duchové, zřízenci.

1.scéna

Vystoupí Chór.

CHÓR Náš básník nechce, aby jeho verš

na pochod dal se trasimenským polem

a s Hannibalem porazil tam Řím,

v milostných hrátkách marnil drahý čas,

o státních převratech vám vyprávěl

a chválil činy slavných hrdinů.

Osudy Fausta chcem vám přiblížit

v dobrém i ve zlém, nic víc a nic míň.

Na vás pak bude, vážení a milí,

náš příběh vyslechnout a posoudit.

Ve městě Roda narodil se Faust

obyčejným a chudým rodičům.

Později odešel do Wittenberku,

kde starali se o něj příbuzní.

Tak úspěšně si vedl v teologii

a obdělával pole poznání,

že velmi brzo získal doktorát.

Byl výmluvný a přesvědčivý tak,

že v disputacích neměl soupeře.

Nakonec ho však zaslepila pýcha,

na křídlech z vosku vzlétl výš, než měl,

nebe mu horkem křídla roztavilo

a způsobilo jeho pád. A on,

zlatými plody ducha přesycen,

praktikám pekla zcela propadl

a vyznává teď černou magii.

Ďábelskou vědu hltá nezřízeně –
nehledá spásu v knihách učených.
Tady ho máte: sedí u svých knih.

1.scéna

Faust ve své pracovně.

FAUST Dost bylo studování, Fauste. Zkoumej

hlubiny toho, co vyznáváš teď.

Máš doktorát, tvař se jak teolog,

až na doraz jdi v každém oboru

a žij a zemři v Aristotelovi.

Jak jste mě nadchly, *Analytiky!*

Bene disserere est finis logices.

Že smyslem logiky je disputace?

Není to málo? Víc už nenabízí?

To dávno umíš. Pryč s logikou!

Vždyť Faustův rozum zmůže mnohem víc!

Zda být či nebýt, už mě nezajímá.

Filozof končí, lékař začíná.

Buď lékař, Fauste, a buď bohatý.

Zázračným lékem staň se nesmrtelným.

Summum bonum medicinae sanitas.

Nejvyšším smyslem lékařství je zdraví?

Což jsi to, Fauste, dávno nedokázal?

Nejsou tvé metody snad osvědčené?

Nejsou tvé recepty památným vzorem,

jak chránit celá města před morem?

Nezachránily spousty lidských životů?

Přesto jsi jenom Faust a jenom člověk.

Kdybys však uměl věčný život dát,

anebo mrtvé přivést k životu,

vysloužil by sis všeobecnou úctu.

Pryč s medicínou! Kde je Justinián?

(Cituje z knihy)

Když jednu a tutéž věc zdědí dva,

získá věc jeden, druhý její cenu.

Jak krásně nicotná je tahle pře!

(Cituje z knihy)

Exhereditare filium non potest pater, nisi –

Vydědit syna otec nesmí, ledaže –

O tom je celý *Úvod do práva*

a všeobecný korpus zákonů.

Studium práva je námezdní dřina,

co přináší jen mělkou pitomost.

Ta tupá otročina není pro mě.

Takže mi zbývá teologie.

Jeronýmova *Bible*. Honem, kde je?

(Cituje z knihy)

Stipendium peccati mors est. Ha!

Odměnou za hřích je smrt. To zní drsně.”

(Cituje z knihy)

Si peccasse negamus, fallimur,

et nulla est in nobis verita.

Když říkáme, že nikdy nehřešíme,

nežijem v pravdě, je to sebeklam.

Hříchu se neubráníme,

a proto zemřeme.

Čeká nás smrt. Jen nekonečná smrt.

To má být doktrína? Che será, será.

Co má být, má být? Pryč s teologií!

(Zdvihne knihu magie)

Magická metafyzika je božská!

Ať žijí knihy černé magie!

Čáry a kruhy, písmena a znaky:

to po nich přece nejvíc touží Faust!

Celý svět získám! Jaké rozkoše,

jaká moc, jaká čest a všemohoucnost

mě čekají, když dám se na magii!

Všechno, co žije mezi dvěma póly,

budu mít na rozkaz. Císař a král

poroučí jenom ve své vlastní zemi,

větru a dešti neporoučí nikdy.

Království magie však nezná hranic,

dosáhne tam, kam sahá lidský duch.

Skutečný mág je mocný jako bůh.

Tak se snaž, Fauste, na dosah máš božství!

Wagnere!

Vystoupí Wagner

Pozdravuj mé německé

přátele Valdese a Kornelia,

a požádej je, ať mě navštíví.

WAGNER Ano, pane.

FAUST Debata s nimi pomůže mi víc
než úporné a dlouhé studování.

Vystoupí Dobrý Anděl a Zlý Anděl.

DOBRÝ ANDĚL Tu prokletou knihu hned odlož, Fauste,
odvrať od ní zrak. Tvou duši zkouší
a přivolá na tebe Boží hněv.

Přestaň se rouhat. Písmo Svaté čti.

ZLÝ ANDĚL Vytrvej, Fauste, studuj magii.

Poklady přírody se v ní ukrývají.

Na zemi buď, čím Jupiter je v nebi.

Buď jako bůh a rozkazuj všem živlům.

Odejdou Andělé.

FAUST Hladovím touhou po takové moci.

Poručím duchům, ať mám, co chci mít.

Až pochyb zbavím se, budu znát vše x

a nemožné pak snadno uskutečním.

Pro zlato pošlu je až do Indie,

ať perly vyloví mi z oceánů,

každý kout Ameriky prošmejdí,

ovoce nanosí a lahůdky,

hlubiny tajných věd ať odhalí mi

a všechna tajemství všech cizích králů.

Ochráním Německo mosaznou zdí,

Wittenberk obkroužím vodami Rýna,

hedvábí dodám do všech státních škol

a studenty pak do něj obléknu,

peníze na vojsko si opatřím,
vévodu z Parmy od nás vyženu,
ujmu se vlády celé země sám
a moji duchové mi sestrojí
válečné stroje mnohem účinnější
než ohňové lodě tenkrát u Antwerp.

x

Vystoupí Valdes a Kornelius

Valdesi, vítěj. Vítěj, Kornelie,
rozhovor s vámi je vždy požehnaní.
Můj milý Valdesi, můj Kornelie,
to síla vašich slov mě nakonec
přivedla k magii a skrytým vědám.
Však nejen vy, má vlastní fantazie
mě nutí soustředit se celou myslí
na vzácnou schopnost vyvolávat duchy.
Odporný blud je filozofie,
právo a lékařství mě nejsou hodny.
Nejhorší však je teologie,
ubohá, směšná, nudná, škodlivá.
Magie mě však zcela uchvátila.
Přátelé milí, podpořte mou snahu,
a já, jenž přesností svých sylogismů
omráčil pastory německé církve,
já, na jehož přednášky hrnuli se
ty největší duchové Wittenberku
jak stíny mrtvých na Musaia v pekle –
já naučím se vyvolávat duchy

jak Agrippa, ten proslavený mág.

VALDES Tvé knihy, vtip a naši zkušenost

celý svět bude ctít jak svaté, Fauste.

Jak Indiáni své španělské pány,

tak duchové všech myslitelných živlů

ihned a vždycky poslouží nám třem:

když přikážem, jak lvi nás budou hlídat,

jak rytíři nás meči ochrání,

laponští obři jim s tím pomohou,

někdy jak dívky nebo vdané ženy,

co ve tvářích víc krásy skrývají,

než Venuše si hýčká mezi ňadry.

Když Faust své rozhodnutí nezmění,

z Benátek přitáhnou k nám koráby

a z Ameriky zase zlaté rouno,

co ročně mizí do španělských truhlic.

FAUST Mé rozhodnutí, Valdesi, je pevné

jako tvá touha žít. Tím si buď jist.

KORNELIUS Zázraky, které umí magie,

jsou takové, že propadneš jí zcela.

Kdo osvojí si astrologii,

zná řeči a má přehled o nerostech,

je pro magii skvěle vybaven.

A budeš slavný, o tom nepochybuji.

Víc vyhledáván budeš, Fauste,

než kdysi byla delfská věštírna.

Duchové svedou moře vysušit,

poklady přinést ze všech cizích vraků

a všechno zlato, jež naši předkové

ukryli v obrovských útrokách země.

Co nám třem bude scházet, Fauste?

FAUST Nic, Kornelie. Jak má duše jásá!

Předved' mi pár zaklínacích kousků,

já někde v háji duchy vyvolám

a užiju si rozkoš magie.

VALDES Hned teď nás odved' na odhlehle místo,

Přines tam díla Abana a Bacona,

hebrejský žaltář a též Nový zákon.

O dalších věcech, kterých bude třeba,

ti řeknem dřív, než skončíme náš hovor.

KORNELIUS (*Valdesovi*) Napřed ho nauč zaklínací slova.

Až zvládne formule a další rituály,

vyzkouší si svou dovednost on sám.

VALDES (*Faustovi*) Nejdřív tě naučím základní postup,

další už zvládneš lépe nežli já.

FAUST Tak pojďte oba, zvu vás na večeři,

pak do detailu všechno probereme.

Než půjdu spát, chci vyzkoušet svůj um.

I kdybych umřít měl, ty duchy zvládnu!

Odejdou.

Scéna 2.

Vystoupí dva Učenci.

PRVNÍ UČENEC Co se to stalo s Faustem? V naší škole

už není slyšet to jeho sic probo.

DRUHÝ UČENEC To se hned dozvíme od jeho sluhy.

Vystoupí Wagner se džbánkem vína.

PRVNÍ UČENEC Hej, ty tam! Kde máš pána?

WAGNER Ví Bůh.

DRUHÝ UČENEC A ty to nevíš?

WAGNER Víím, ale Bůh to ví taky.

PRVNÍ UČENEC Nech si ty legrácky, chlape. Řekneš nám, kde máš pána, honem!

WAGNER A kdo vám řekl, že vám to řeknu? To nemá logiku. Vy jste hlava študovaná, pane, a měl byste to vědět. Přiznejte svůj omyl a příště si dávejte větší pozor.

DRUHÝ UČENEC Řekl nám přece, že víš, kde je tvůj pán.

WAGNER A kdo vám to dosvědčí?

PRVNÍ UČENEC Já, mizero. Slyšel jsem tě.

WAGNER To znám. Ruka ruku myje.

DRUHÝ UČENEC Takž ty nám to neřekneš?

WAGNER Ale jo, pane, něco vám řeknu. Kdybyste oba nebyli tupci, nikdy byste mi takovou otázku nepoložili. Cožpak můj pán není corpus naturale? Z čehož plyne, že je taky mobile. Tak proč se mě ptáte, kde je, když je pohyblivý? Kdybych nebyl náturou flegmatik, kterého jen tak něco nerozhází – spíš tíhnu ke smilstvu, pardon, k smilování – nenechal bych vás stát třicet kroků od místa exekuce, třebaže vím zcela jistě, že tak jako tak brzo budete viset. Ale teď promluvíím vážně jako puritán. Po pravdě řečeno, bratři moji, můj pán právě večerí tady ve svém domě s Valdesem a Korneliem, jak by vám řeklo i tohle víno, kdyby umělo mluvit. Kéž vám Bůh požehná a uchová vás ve své přízni, bratři moji.

Odejde.

PRVNÍ UČENEC Už dlouho mám podezření, že Faust

propadl prokletému umění,

jímž se ti dva tak smutně proslavili.

DRUHÝ UČENEC I kdyby nebyl můj přítel a já

ho neznal, litoval bych jeho duši.

Musíme to ihned říct rektorovi,

snad mu to vymluví a spasí ho.

PRVNÍ UČENEC Mám strach, že jemu nepomůže nic.

DRUHÝ UČENEC Přece to aspoň zkusme.

Odejdou.

Scéna 3.

Vystoupí Faust, v ruce drží knihu a chystá se vyvolávat duchy.

FAUST Teď, právě když chmurný stín země touží

po rozmáčeném svitu Orionu,

z Antarktidy už stoupá na oblohu

a ztemnil nebe černým dechem noci,

teď, Fauste, začni vyvolávat duchy,

uvidíš, zda tě ďábli poslechnou,

když modlil ses a obětoval jim.

(Nakreslí na zem kruh)

Zde v kruhu jméno Jehovy je psáno

v anagramech tu popředu, tu zpátky,

ve zkratkách jsou zde také jména světců,

astrologické mapy hvězdných drah,

symboly planet, znaky zvěrokruhu,

což nutí duchy, aby zjevili se.

Tak neměj strach a nepochybuj, Fauste,

v umění magie jdi na doraz.

Sint mihi dei Acherontis propitii! Valeat numen triplex Jehovahae! Ignei, aerii, aquatici, terreni spiritus salvete! Orientis princeps Lucifer, Beelzebub, inferni ardentis monarcha, et Demogorgon, propitiamus vos, at Appareat et surgat Mephistopheles! Quid tu moraris? Per Jehovaham, Gehennam, et consecratam aquam quam nunc spargo, signumque crucis quod nunc facio, et per vota nostra, ipse nunc surgat nobis dicatus Mpehistopheles!

Kéž bohové Acherontu mi budou přízniví. Pryč s trojjediným duchem Jehovy! Buďte zdraví duchové ohně, vzduchu, vody a země! Lucifere, vládce orientu, Belzebube, monarcho horoucích pekel, a Demogorgone, žádáme vaši přízeň, aby mohl povstat a zjevit se nám Mefistofeles! Proč otálíš? Při

Jehovovi, peklu a svaté vodě, kterou teď zkrápím zem, při znamení kříže, které teď dělám, a při našich modlitbách, kéž se teď zjeví Mefistofeles a bude nám k službám!

(Faust zkrápí zem svěcenou vodou a pokřičuje se)

Vystoupí Mefistofeles.

Slyš rozkaz: vrať se a změň svůj vzhled!

V tak hnusné podobě mi sloužit nesmíš.

Jdi pryč a vrať se jako františkán.

Podoba světce sluší ďáblu nejvíc.

Odejde Mefistofeles.

Jakou moc mají má biblická slova!

Kdopak by nechtěl vládnout touhle mocí?

Jak poddajný je Mefistofeles!

Ta jeho poslušnost a pokora!

Má magie má velkou moc a sílu!

Je z tebe, Fauste, laureát všech mágů.

Poroučet umíš Mefistofelovi.

Quin redis, Mephistopheles, fratris imagine!

Jako mnich vrať se, Mefistofele!

Vystoupí Mefistofeles (v podobě františkána).

MEFISTOFELES Tady jsem, Fauste. Co si ráčíš přát?

FAUST Budeš mi sloužit celý život, slyšíš!

Uděláš všechno, co ti přikážu,

I kdybys měl srazit měsíc z nebe,

anebo vylít oceány z břehů.

MEFISTOFELES Jsem sluha velikého Lucifera.

Bez jeho souhlasu ti sloužit nesmím.

Udělám to, co přikáže mi on.

FAUST Nepřikázal ti, aby ses mi zjevil?

MEFISTOFELES Ne, přišel jsem za tebou z vlastní vůle.

FAUST Což nepřivolal jsem tě zaklínáním?

MEPHISTOPHELES Důvod to byl však jenom druhotný.

Když slyšíme, jak někdo tupí Boha,

zříká se Písma, s ním i Spasitele,

hned chceme získat jeho krásnou duši.

Nezjevíme se, dokud nevysloví

něco, čím může zatratit sám sebe.

Zaklínání je neúčinnější,

když mág se zřekne svaté Trojice

a oddaně se modlí k pánu pekla.

FAUST To Faust už udělal

a vyznává jen tuhle pravou víru:

naš pán je Belzezub a nikdo jiný

a Faust mu tímto zasvěcuje život.

Ze slova „zatracení“ nemám strach,

peklo a ráj mi vyjdou nastejno.

Můj duch spíš patří řeckým filozofům.

Jalových žvástů o duších však nechme.

Řekni, kdo je ten Lucifer, tvůj pán?

MEFISTOFELES Vladař a vrchní velitel všech duchů.

FAUST Že Lucifer byl kdysi andělem?

MEFISTOFELES Ano, a Bůh ho velmi miloval.

FAUST A jak se tedy stal vladařem ďáblů?

MEFISTOFELES Byl pyšný, ctižádnostivý a drzý,

A Bůh ho proto srazil z tváře nebe.

FAUST A kdo jste vy, kdo žijí s Luciferem?

MEFISTOFELES Duchové jsme, co padli s Luciferem,

spikli se proti Bohu s Luciferem

a Bůh nás zatratil i s Luciferem.

FAUST A kam vás zatratil?

MEFISTOFELES Do pekla.

FAUST Co děláš zde, když máš být přece v pekle?

MEFISTOFELES Tohle je peklo, takže já jsem v pekle.

Myslíš, že já, kdo spatřil Boží tvář

a poznal věčné radovánky nebe,

necítím strašná muka pekelná,

neboť jsem ztratil věčnou blaženost?

Fauste, nech už těch hloupých otázek!

Chceš dorazit mou utrápenou duši?

FAUST Sám velký Mefisto tak trpí proto,

že navždy přišel o radosti nebe?

Od Fausta uč se, co je mužná síla.

Pohrdej štěstím, o které jsi přišel.

A tohle vyříd' Luciferovi:

Faust propadl už věčné smrti,

odvážně popřel samotného Boha,

a duši dává Luciferovi,

když nechá Fausta dvacet čtyři let

žít v rozkoších, jež skýtá tento svět,

a když ty, Mefisto, mi budeš sloužit,

opatříš všechno, oč tě požádám,

řekneš mi všechno, nač se budu ptát,

srazíš mé nepřátele, přátelům

pomůžeš, ve všem mě vždy poslechneš.

K mocnému Luciferovi teď jdi,

a o půlnoci vrať se ke mně zpátky,

abys mi sdělil, co říká tvůj pán.

MEFISTOFELES Už běžím, Fauste.

Odejde.

FAUST Mít tolik duší, kolik nebe hvězd,

dal bych je všechny za Mefistofela.

On udělá mě velkým pánem světa,

proudícím vzduchem postaví mi most,

po němž já s vojskem přejdu oceán,

kopce, co lemují africké břehy,

propojím se Španělskem v jednu zem

a přičlením ji ke své koruně.

Císař a s ním i všichni potentáti

budou žít, jen když jim to dovolím.

Teď, když mám všechno, po čem jsem tak toužil,

v hlubinách magie chci zabloudit,

než Mefisto se zase ke mně vrátí.

Odejde.

Scéna 4.

Vystoupí Wagner a Robin (klaun).

WAGNER Hej, chlapče, pojď ke mně!

ROBIN Já, a chlapec? No to mě podrž! Viděl jste už někdy chlapce s bradkou, pane? Navíc krásně špičatou?

WAGNER Pověz mi, chlape, dostáváš nějakou výplatu?

ROBIN Nějakou vejplatu občas dostanu, pane, ale moje záplaty jsou vidět víc. x

Ukazuje záplatované kalhoty a košili.

WAGNER Od kdy se chudoba směje vlastní bídě, chlape? Holý zadek máš, práci nemáš a hlad máš tak obrovský, že bys ďáblovi i duši dal za kýtu skopového, i kdyby byla syrová do krvava.

ROBIN Cože? Dát duši ďáblovi za syrový skopový? Nikdy, příteli To skopový by muselo bejt řádně propečený ve vlastní chutný šťávě, kdybych za ně měl zaplatit tak draze.

WAGNER Staň se mým sluhou a já si tě řádně obléknu. Qui mihi discipulus.

ROBIN Chcete mě oblíct oblíct do latiny?

WAGNER Ne, do hedvábí. Vyšivaného. Budeš vonět tak, že tvoje vši z toho všechny pochcípají.

ROBIN To mi nevoní. Navoněný, navíc chciplý vši já nerad.

WAGNER Odvšivím tě, povídám.

ROBIN Budu odvšivenej, ohó! Pěkná všivárna. Zavšivenej sluha by vám slušel víc.

WAGNER Vši nevši, všivák budeš pořád, jak vidím. Ale teď vážně. Jestli se mi neupíšeš do služby na sedm let, proměním tvoje vši v ďábly, a ti tě budou vysávat a užírat tak dlouho, že z tebe nezbude nic.

ROBIN Jako by se stalo, vašnosti. Už tak mě vysávají a užíraj, jako by si předplatily můj maso a mou krev all inclusive.

WAGNER Zanech vtípků, chlape. Tohle je pro tebe.

(Dává mu peníze)

ROBIN Milá pozornost. Děkuju, pane.

WAGNER Od teďka mi budeš pořád k dispozici. Jinak si pro tebe kdykoli a kamkoli přijde ďábel.

ROBIN Nechci ty prachy. Vemte si je zpátky.

WAGNER Proč bych to dělal? Jednou sis je vzal, takže jsi v mých službách. A teď se připrav. Přivolám dva ďábly, aby si tě odnesli. Panděro! Krkouně!

ROBIN Krkoun? Krknu a bude po Krkounovi! Z Krkouna strach nemám!

Vystoupí dva Ďáblové, Robin běhá po jevišti a ječí strachy.

WAGNER Tako co, budeš mi sloužit, nebo ne?

ROBIN Budu ti sloužit, Wagnere, jenom zažeň ty ďábly!

WAGNER Zmizte, duchové!

Ďáblové zmizí.

ROBIN A jsou pryč? Dobře jim tak! Maj dlouhý drápy. Byl to ďábel a ďáblice. Řeknu ti, Wagnere, jak je poznáš: ďáblové maj rohy, ďáblice mezeru mezi nohama a rozeklaný kopyta.

WAGNER Pojd' se mnou.

ROBIN K službám. Poslyšte, Wagnere, naučíš mě čarovat? Jak se přivolává Panděro a Krkoun?

WAGNER Proč ne? Naučím tě čarovat tak, že ze sebe uděláš psa, kočku, myš, krysu, zkrátka cokoli.

ROBIN Pes, kočka, myš, krysa, nebo zkrátka cokoli! Ty seš fakt dobrej, Wagnere! Ale radši ze mě udělej takovou malou blešku, mršku jednu mrštnou, která vlezle hned tam, hned onam, zkrátka kamkoli. Lechtal bych pěkný holky na choulostivejch místech.

WAGNER Nech řečí a pojd' se mnou.

ROBIN Slyšíš, Wagnere?

WAGNER Tak ty si nedáš říct? – Panděro! Krkouně!

ROBIN Proboha ne! Na Panděro a Krkouna zapomeň, Wagnere.

WAGNER Pro tebe nejsem Wagner, ale pan Wagner, mizero. Chod' za mnou v uctivé vzdálenosti, pravé oko pořád diametrálně upírej na mou levou patu, abys, tak říkajíc, krácel v mých stopách, quasi vestigiis insistere.

Odejde (Wagner).

ROBIN Pořád na mě vytahuje tu svou hatlamatilku. Ale sloužit mu budu, to je hotová věc.

Odejde.

Scéna 5.

Vystoupí Faust ve své pracovně.

FAUST Ztracen budeš tak jako tak, Fauste.

Spásy se teď už dočkat nemůžeš.

Tak proč brát ohled na Boha a nebe?

Falešné představy jsou to. Pryč s nimi!

Nedoufej v Boha a věř v Belzebuba.

Necouvni, Fauste. Neváhej a vydrž!

Proč bys měl váhat? Slyším hlas, jenž říká:

„Zřekni se magie, navrať se k Bohu!“

Tak dobrá, Faust se vrátí zpátky k Bohu.

Proč k Bohu? Bůh tě nemá rád.

Bůh, jemuž sloužíš, je tvá vlastní touha.

K té je ti třeba přízně Belzebuba.

To jemu na oltář chci obětovat

vlažnou krev právě narozených dětí.

Vystoupí Dobrý Anděl a Zlý Anděl.

ZLÝ ANDĚL Pokračuj, Fauste, v magii. Je krásná.

DOBRÝ ANDĚL Magie zanech, Fauste. Je hnusná.

FAUST Pokání, lítost, modlitby. Nač jsou?

DOBRÝ ANDĚL Ty přivedou tě přece do nebe.

ZLÝ ANDĚL Iluze pouhé, plody šílenství.

Nesmysly jsou to, dobré pro hlupáky.

DOBRÝ ANDĚL Pozdvihni mysl k nebesům, můj Fauste.

ZLÝ ANDĚL Na slávu mysl, Fauste, na bohatství.

FAUST Bohatství?

Ta nejbohatší města budou má.

Jaká moc by mi mohla ublížit,

když při mně bude Mefistofeles?

Žádný strach, Fauste, zanech pochybností!

Přijď, Mefisto, a přines dobré zprávy

od Lucifera. Mefisto, je půlnoc.

Veni, veni, Mephistophilis!

Vystoupí Mefistofeles.

Řekni, co říká, Lucifer, můj pán?

MEFISTOFELES Že ti mám sloužit, dokud budeš živ.

Že za mé služby zaplatíš svou duši.

FAUST Duši jsem ti už slíbil, Mefisto.

MEFISTOFELES A ten slib mi teď potvrď formálně:

darovací list podepiš svou krví.

Tu záruku si žádá Lucifer.

Když odmítneš, vrátím se do pekla.

FAUST Co bude Lucifer dělat s mou duší,

Mefisto?

MEFISTOFELES Rozšíří své království.

FAUST To jenom proto nás tak pokouší?

MEFISTOFELES Solamen miseris socios habuisse doloris.

Pro nešťastníka je útěchou mít společníka v neštěstí.

FAUST Což ti, kdo mučí jiné, sami trpí?

MEFISTIOFELES Úplně stejně jako lidské duše.

Ted' mi však řekni: dostanu tu tvou?

Budu ti sloužit do roztrhání

a dám ti víc, než dokážeš si přát.

FAUST Ano, dám duši Luciferovi.

MEFISTOFELES Ted' odvážně se bodni do paže

a krví upiš se, že v jistý den

Lucifer získá nárok na tvou duši.

Pak budeš mocný jako Lucifer.

FAUST To z lásky k tobě, Mefistofele,

já, Faust, svou vlastní krví upisuji

tímto svou duši Luciferovi,

velkému vládci nekonečné noci.

Kéž tahle krev, co vytryskla mi z paže,

přinese štěstí mému rozhodnutí.

MEFISTOFELES Musíš to ale, Fauste, pěkně sepsat

ve formě darovací listiny.

FAUST Však už to píšu, Mefistofele.

Krev se mi sráží. Nemohu psát dál.

MEFISTOFELES Přinesu oheň. Rozehřeju ti ji.

Odejde.

FAUST Má to snad značit něco zlověstného?

Nechce snad moje krev psát tenhle úpis?

Proč neteče, abych mohl psát dál?

„Já, Faust, ti dávám duši ...“ Dál to nejde.

Nesmím dát duši, třebaže je má?

Zkusím to zas: „Já, Faust, ti dávám duši ...“

Vystoupí Mefistofeles a v železné nádobě nese žhavé uhlí.

MEFISTOFELES Tady máš oheň. Rozehřej si krev.

FAUST Krev už mi zase teče, jak se patří.

A teď už honem dopíšu ten úpis.

MEFISTOFELES (*Stranou*) Pro jeho duši udělám snad všechno!

FAUST Consummatum est. Dokonáno jest: úpis je už hotov.

Faustovu duši má mít Lucifer.

Ale co je ten nápis na mé paži?

Homo fuge! Před čím mám uprchnout?

Když k Bohu, srazí mě dolů do pekla.

Smysly mě klamou. Nic tu není psáno.

Teď to však vidím zas! Stojí tu psáno:

Homo fuge! Faust ale prchat nebude.

MEFISTOFELES (*Stranou*) Musím ho něčím zase rozveselit.

Odejde.

Vystoupí dáblové, nasazují Faustovi různé koruny, oblékají ho do bohatě zdobených šatů, pak zatančí a zmizí.

Vystoupí Mefistofeles.

FAUST Co znamená ten výstup, Mefisto?

MEFISTOFELES Nic Fauste. Chtěl jsem tě jen potěšit
a ukázat ti, co umí magie.

FAUST Dokážu taky vyvolávat duchy?

MEFISTOFELES Dokážeš, Fauste, ještě mnohem víc.

FAUST Za to dám rád i třeba tisíc duší.

Tady je, Mefistofele, ten úpis,
jímž dávám ti své tělo a svou duši.

Je tvůj pod podmínkou, že splníš všechny
body a články naší dohody.

MEFISTOFELES Při Luciferovi a pekle přísahám,
že splním všechno, co jsme dohodli.

FAUST Já ti to pěkně popořádku přečtu.

Za prvé: Faust může být duchem formou i podstatou.

Za druhé: Mefistofeles mu bude sloužit a poslechne každý jeho rozkaz.

Za třetí: Mefistofeles pro něho udělá všechno a opatří mu všechno.

Za čtvrté: Mefistofeles bude ve Faustově domě či komnatě neviditelný.

Za páté a poslední: Mefistofeles se zjeví Janu Faustovi v kteroukoli dobu a v jakékoli podobě.

Já, doktor Jan Faustus z Wittenberku, tímto odevzdávám své tělo i duši Luciferovi, pánu Východu, a jeho zástupci Mefistofelovi. Zároveň je tímto zmocňuji, že po uplynutí dvaceti čtyř let, budou-li všechny články smlouvy splněny, mohou odnést či přemístit řečeného Fausta, jeho tělo i duši, maso, krev a majetek, kamkoli se jim zlíbí.

To stvrzuje svým podpisem Jan Faust.

MEFISTOFELES A z vlastní vůle předkládáš ten úpis?

FAUST To by v tom byl čert, kdyby ne. Zde je.

MEFISTOFELES Teď můžeš žádat cokoli, Fauste.

FAUST Nejdřív chci vědět něco o pekle.

Kde je to, co nazýváme peklem?

MEFISTOFELES Pod nebesy.

FAUST Pod nebesy je všechno? Kde je peklo?

MEFISTOFELES V útrokách země, vody, ohně, vzduchu.

Peklo je tam, kde věčně trpíme.

Je bez hranic a není vázáno

na jedno místo. Je tam, kde jsme my.

A my jsme navěky tam, kde je peklo.

Až nadejde den posledního soudu

a každý člověk bude očištěn,

vše, co není nebe, bude peklo.

FAUST Peklo je výmysl, myslím si já.

MEFISTOFELES Až je sám poznáš, změníš tenhle názor.

FAUST A ty si myslíš, že jsem zatracen.

MEFISTOFELES Co jiného? Nepodepsal jsi smlouvu?

Neupsal duši Luciferovi?

FAUST A tělo taky. No a co má být?

Máš mě snad za hlupáka, který věří,

že po smrti nás čeká utrpení?

Hlouposti jsou to, babské povídačky!

MEFISTOFELES Já sám jsem důkaz, že se mýlíš, Fauste.

Neboť jsem zatracen a jsem teď v pekle.

FAUSTUS Cože? Tak ty jsi v pekle. Jestli je tohle peklo, už se do něj těším. Budu jíst a spát, špacírovat se po světě a vést disputace! Nechme toho a obraťme list. Opatři mi ženu. Chci nejkrásnější dívku v Německu. Jsem chlípny a lascivní a nemohu žít bez manželky.

MEFISTOFELES Prosím tě, Fauste, nemluv o manželce.

FAUST Chci manželku! Tak jdi a přiveď mi ji!

MEFISTOFELES Máš ji mít. Tady sed' a počkej na mě.

Přivedu ti ji, jako že jsem ďábel.

Odejde, a vzápětí se vrátí s ďáblicí převlečenou za ženu.

Jak se ti líbí tvoje manželka?

FAUST O žhavou děvku nemám zájem.

MEFISTOFELES Falešná hra je manželství, můj Fauste,

a jestli mě máš rád, už o něm nemluv.

Najdu ty nejkrásnější kurtizány,

každý den ti je přivedu až k loži

a vybereš si, kterou budeš chtít,

ať už je cudná jako Penelopa,

moudrá jako královna ze Sáby

či krásná jak Lucifer před svým pádem.

Vezmi si tenhle spis a přečti jej

řádek po řádku. Přinese ti zlato.

Nakresli na zem kruh a přivoláš

tím bouři, vichřici a hrom a blesky.

Když tohle třikrát zbožně přeříkáš,

objeví se ti muži v brnění

a budu ti okamžitě k službám.

FAUST Díky Mefistofele, ale rád bych měl knihu, v níž bych našel všechna kouzla a zaříkávání, a mohl tak vyvolávat duchy, kdykoli se mi zlíbí.

MEFISTOFELES To všechno najdeš v téhle knize, tady.

Mefistofeles nalistuje patřičné stránky a ukazuje je Faustovi.

FAUST A teď bych si přál knihu, ve které bych našel symboly planet a mohl tak poznat jejich pohyby a konstelace.

MAFISTOFELES Ty nalezněš tady.

Nalistuje je.

FAUST A ještě jednu knihu bych si přál, v níž bych našel všechny rostliny, byliny a stromy, které rostou na zemi. Pak už ti dám pokoj.

MFISTOFELES Tady je máš.

Hledá je.

FAUST Nejsou tam, vidíš.

Najde je.

MEFISTOFELES Ale jsou, krk na to dám.

Odejdou.

Scéna 6.

Vystoupí podkoní (a klaun) Robin s knihou v ruce.

ROBIN Tak tomu říkám kauf! Ukrad jsem jednu čarovací knihu doktora a Fausta a chci prozkoumat pár magickéjch kruhů pro vlastní potěšení. Holky z farnosti budou na mý přání tancovat nahatý, takže uvidím a poznám věci, které jsem ještě neviděl a nepoznal.

Vystoupí Ralf.

RALF Prosím tě, pojd' honem se mnou, Robine. Je tady nějakej pán. Čeká na svýho koně a chce mít všechno vypulírovaný a nablejskaný. Otírá se pořád o mou paní, a ta mě za tebou posílá. Tak pojd' za ní, honem!

ROBIN Vycouvej, Ralfe, a drž se stranou, jinak vyletíš do vzduchu a budeš na cimprcampr. Něco chystám. To bude hukot, kamaráde!

RALF Co děláš s tou knihou, když neumíš číst.

ROBIN Můj pán a moje paní budou koukat, jak umím číst! On to pocítí na čele, až mu přidělám parohy, ona o trochu níž, jinak mý kouzlo selže.

RALF A jaká kniha je to, Robine?

ROBIN Nejpotentnější čarovací kniha je to, jakou kdy vynalez sirnatej ďábel.

RALF Ty s ní umíš čarovat?

ROBIN Já s ní umím všechno možný. Například ti v kterýkoli evropský hospodě vyčaruju tolik chlastu, že budeš namol. Zdarma, samozřejmě. To je jeden z mejch kouzelnickéjch triků.

RALF Pan farář říká, že tohle nic není.

ROBIN Tohle možná není nic, ale já, Ralfe, dokážu mnohem víc. Jestli toužíš po Anče Roštové, tý děvečce z kuchyně, já ti ji naservíruju tak, že si jí třeba o půlnoci budeš obracet, kolikrát jen budeš chtít.

RALF Ty seš fakt skvělej, Robine! Anička Roštová! A kolikrát jen budu chtít? Za těchhle okolností budu do smrti a zdarma krmít toho tvýho ďábla koňským žrádlem.

ROBIN Dost řečí, Ralfe. Teď půjdem cítit boty, protože tuhle práci nikdo to za nás neudělá. A pak se ve jménu ďábla pustíme do toho čarování.

Odejdou.

Scéna 7.

Vystoupí Faust ve své pracovně a Mefistofeles.

FAUST Když pohlížím na nebe, kaju se

a proklínám tě, Mefistofele.

Připravil jsi mě o nebeské slasti.

MEFISTOFELES Poděkuj sobě, můžeš za to sám.

Myslíš, že nebe je tak báječné?

Podle mě, Fauste, není z poloviny

tak krásné jak ty nebo jiný člověk.

FAUST A důkaz?

MEFISTOFELES Nebe bylo stvořeno

pro člověka, ne člověk pro nebe.

FAUST Když pro člověka, tak i pro mě, ne?

Zřeknu se magie, budu se kát.

Vystoupí Dobrý anděl a Zlý anděl.

DOBRÝ ANDĚL Kaj se, Fauste, a Bůh se slituje.

ZLÝ ANDĚL Jsi duch a s tím Bůh slitování nemá.

FAUST Kdo mi to našeptává, že jsem duch?

I nad ďáblem se Bůh slitovat může.

A slituje se, když se budu kát.

ZLÝ ANDĚL Faust se už na pokání nezmůže.

Odejdou andělé.

FAUST Srdce mi ztvrdlo, nemohu se kát.

Při slovech „spása“, „víra“, nebo „nebe“

mi v uších duní hrůzná ozvěna:

„Fauste, jsi zatracen!“ Pak se mi zjeví

oprátky, meče, otrávené dýky

a střelné zbraně, jimiž se mám zabít.

Už dávno bych se zabil, kdyby rozkoš

nezvítězila nad beznadějí.

Nezpíval slepý Homér na mé přání

o Paridově lásce k Oioně?

Nezahrál pro mě mocný Amfon,

jenž hudbou okouznil i hradby Théb,

na harfu spolu s Mefistofelem?

Proč se mám zabíjet, proč zoufat?

Rozhodl jsem se. Nebudu se kát.

Pojď, Mefistofele, proberem znovu

tajemství božské astrologie.

Řekni, je nad měsícem mnoho sfér?

Jsou nebeská tělesa kulatá

jak naše zem, jež je jejich středem?

MEFISTOFELES Sféry se skládají jedna v druhou,

podobně jako čtyři živly, Fauste.

Točí se všechny kolem jedné osy

a jejich konce tvoří póly světa.

Jupiter, Saturn, Mars se liší jmény,

neboť se pohybují ve svých sférách.

FAUST Ve stejném čase a ve stejném směru?

MEFISTOFELES Od východu na západ se všechny pohybují čtyřicet hodin kolem pólů světa, ale liší se v pohybu kolem pólů zvěrokruhu.

FAUST Tak snadné otázky by zvlád i Wagner.

Mefistofeles však by měl znát víc.

O dvojím pohybu planet ví každý.

Ten první určuje trvání dne.

Druhý je různý: Saturn oběhne

za třicet let, Jupiter za dvanáct,

Mars za čtyři, Slunce, Venuše, Merkur

za rok, Měsíc za osmadvacet dní –

tohle ví každý začátečník. Řekni,

má každá sféra svého anděla či ducha?

MEFISTOFELES Ano.

FAUST A kolik máme těch nebeských sfér?

MEFISTOFELES Devět: sedm planet, nebeskou klenbu

a nebe nejvyšší.

FAUST Teď odpověz na tuhle otázku: proč se všechny konjunkce, opozice, aspekty a zatmění nedějí ve stejnou dobu? Proč v některých letech je jich víc, v jiných míň?

MEFISTOFELES Per inaequalem motum, respectu totius. Protože planety se pohybují relativně různou rychlostí.

FAUST Odpověď, jak má být. Kdo stvořil svět?

MEFISTOFELES To ti neřeknu.

FAUST Moc prosím, Mefistofele.

MEFISTOFELES To po mně nechtěj. Neřeknu ti to.

FAUST Nezavázal ses, že mi povíš všechno, lotře?

MEFISTOFELES Tím poškodil bych naše království.

Jsi zatracen. Tak myslí na peklo.

FAUST Na Boha myslím, neboť stvořil svět.

MEFISTOFELES Pamatuj si, co jsem ti řekl!

Odejde.

FAUST Do pekla s tebou, ty prokletý duchu!

LUCIFER Tím dokážeš nám svoji oddanost

a my tě za to štědře odměníme.

BELZUZUB Přišli jsme z pekla, Fauste, abychom ti předvedli nějakou zábavu. Posad' se a sedm smrtelných hříchů se ti zjeví ve své pravé podobě.

FAUST To se mi bude líbit stejně jako Adamovi ráj v první den stvoření.

LUCIFER Nemluv o ráji ani o stvoření, a radši se dívej. Mefistofele, přiveď je.

Vystoupí sedm smrtelných hříchů.

BELZUZUB Ptej se jich, Fauste, na jejich jména a původ.

FAUST To udělám, a hned. Mluv první, kdo jsi?

PÝCHA Jsem Pýcha. K žádným rodičům se nehlásím. Jsem jako Ovidiova blecha. Vetru se kamkoli na těle dívky. Někdy se usadím na jejím čele jako paruka. Pak jako náhrdelník jí visím na krku. Jako vějíř líbám její rty. A když se proměním ve vyšivanou spodničku, vlezu si, kam chci. Ale fuj! Jak to tady smrdí! Neřeknu už ani slovo, když okamžitě nenavoníte zem a neprostřete na ni vzácný gobelín.

FAUST Jsi pyšná, Pýcho, to se musí nechat. A co jsi ty?

CHAMTIVOST Jsem Chamtivost. Zrodila jsem se v koženém měšci starého lakomce. Být po mém, proměnila bych tenhle dům a vás všechny ve zlato a zamkla vás do své truhlice, zlatíčka moje.

FAUST A kdo jsi ty?

ZÁVIST Jsem závist, dcera kominíka a prodavačky ústřic. Číst neumím a dala bych spálit všechny knihy. Kdy vidím jiné jíst, hned z toho hubnu. Kéž by celé lidstvo zašlo na hladomor a já tu žila sama! To byste koukali, jak pěkně bych hned ztloustla! Proč sedíte, když já stojím?

FAUST Pryč s tebou, potvoro jedna závistivá! Kdo jsi ty?

ZLOBA Jsem Zloba. Rodiče nemám. Vyskočila jsem ze lví tlamy, když jsem byla sotva půl hodiny na světě. Od té doby běhám po světě s rapíry v pouzdře, a když se nemohu s nikým bít, bodám sama do sebe. Zrodila jsem v pekle a, kdo ví, někdo z vás může být mým otcem.

FAUST A co ty?

OBŽERSTVÍ Já jsem Obžerství. Rodiče mi umřeli a odkázali mi jen pár pencí, které mi sotva stačí na třicet jídel denně a k tomu deset přesnídávek. Jak z toho já mám žít? Mám královský rodokmen. Moje matka byla dobře vyuzená šunka, otec pořádný sud vína. Za kmotry mi byli Petr Uzenáč a Martin Hovězí. Moje kmotra byla veselá ženská, dobře známá ve městech i na venkově. Říkali jí Markéta Výčepnice. Můj původ znáš, Fauste. Pozveš mě na večeři?

FAUST Ne, radši tě dám pověsit. Vyjedlo bys mi celou spižírnu.

OBŽERSTVÍ Ať tě ďábel zadává!

FAUST Zadav se sám, ty nenažranče. A co jsi ty?

LENOST Já jsem Lenost. Zrodila jsem se na prosluněném břehu, kde se od té doby povaluju. Ublížils mi, když jsi mě sem přivolal. Ať mě Obžerství a Chlípnost odnesou zpátky. Už ze mě nedostaneš ani slovo.

FAUST Sedmá a poslední jsi ty. Tak mluv, děvenko.

CHLÍPNOST Spíš děvko, měls říct. Pořádné maso mám radši než vysušenou tresku. Mé jméno je Chlípnost.

LUCIFER A teď zpátky do pekla! Bude to?

Odejde sedm smrtelných hříchů.

FAUST Nádherná scénka, radost pohledět.

LUCIFER V pekle je na všechno radost pohledět, Fauste.

FAUST Kdybych jen mohl navštívit peklo a v pořádku se z něj zase vrátit, byl bych velice šťasten.

LUCIFER Zařídím to a o půlnoci si pro tebe pošlu.

Mezitím dobře přečti tuhle knihu.

Naučíš se z ní měnit podobu.

FAUST Dík, mocný Lucifere.

LUCIFER Nashledanou, Fauste.

FAUST Nashledanou, velký Lucifere. Mefistofele, pojd'.

Odejdou.

Scéna 8.

Vystoupí Wagner (jako Chór).

WAGNER Učený Faust, hnán snahou

objevit taje astronomie,

vepsané do knihy Jovova nebe,

vystoupil na sám vrchol Olympu.

Ted' sedí ve voze planoucím zlatem,

taženým silou zapřažených draků,

a zkoumá taje kosmografie.

A v tuto chvíli už se blíží k Římu,

papeže navštíví a jeho dvůr,
kde chystají se všichni slavit jen
svatého Petra – dnes je jeho den.

Odejde.

Vystoupí Faust a Mefistofeles.

FAUST Právě jsme, milý Mefistofele,
minuli majestátní město Trevír,
co dobře chráněné je horami,
hradbami z křemene a příkopy,
takže je nikdo jen tak nedobude.
Nad Francií jsme potom letěli,
viděli soutok Mohanu a Rýna,
na jehož březích roste vinná réva,
Kampanii, potom Neapol –
ty domy, co nám krásou braly dech,
ty ulice dlážděné cihlami,
co dělí ji na čtyři stejné části,
ta zlatá hrobka Vergilia Mara,
ten tunel dlouhý míli, který on
prý za jednu noc do skal vysekal!
I Benátky jsme potom viděli,
chrám Svatého Marka i zvonici,
co vzpíná se až skoro ke hvězdám.
Tak takhle doposud Faust trávil čas.
Kam jsme to ale dorazili teď?
Přivedls mě, jak jsem ti přikázal

do Říma? Jsme už uvnitř jeho hradeb?

MEFISTOFELES Jsme, Fauste, jsme, důkazem čehož budiž
papežův palác. Vidiš jak je velký?

Protože nejsme obyčejní hosté,
ubytujem se v jeho komnatě.

FAUST Snad Jeho Svatost nás tu uvítá.

MEFISTOFELES To máš fuk. Jeho zvěřinu jíst budem.

Abys moh, Fauste, lépe pochopit,
jak velkou slast Řím nabízí tvým očím,
věz, že stojí na sedmi pahorcích,
jež podpírají jeho základy.

Uprostřed klikatí se Tibera
a dělí město na dvě stejné části.

Nad ní se sklání čtyři vznosné mosty,
díky jimž do Říma je snadný přístup.

Nad mostem zvaném Ponte Angelo
se tyčí dobře opevněný hrad,
za jehož zdmi bys našel tolik děl
velkého kalibru a litých z bronzu,
kolik dnů čítá jeden celý rok.

Krom městských bran je tam i obelisk,
který si Caesar přivez z Egypta.

FAUST Při královstvích, v nichž vládne zákon pekla,
při temných řekách Styx a Acheron
i při hořících vodách Flegethonu,
já přísahám, že toužím vidět Řím,
všechny ty jeho slavné památky,

ulice, domy, zkrátka celé město.

Tak pojď, jdeme na to.

MEFISTOFELES Já vím, jak rád bys viděl papeže

a zúčastnil se dne svatého Petra.

Bude tam zástup ostříhaných mnichů,

kteří si hledí jen dobrého jídla.

FAUST Rád bych si užil trochu legrace

a pobavil se jejich hloupostí.

Začaruj mě, ať jsem neviditelný

a mohu si v Římě dělat, co chci.

MEFISTOFELES Dělej, co chceš, nikdo tě neuvidí.

(Navleče Faustovi kouzelný plášť)

Fanfáry.

Vystoupí Papež a Kardinál lotrinský na hostině. Obsluhují je mniši.

PAPEŽ *(Ke Kardinálovi)* Posadte se blíž ke mně, milý pane.

FAUST Nacpěte panděra a zadavte se, páni.

PAPEŽ Kdopak to mluvil? *(K mnichům)* Zjistěte to, rychle!

MNICH Nikdo tu není, Vaše Svatosti.

PAPEŽ *(Ke Kardinálovi)* Tuhletu laskominu, vzácný pane, mi ráčil darovat milánský biskup.

(Nabízí pokrm na míse)

FAUST Děkuju, pane.

(Vyškubne mu mísu)

PAPEŽ Kam zmizela ta mísa? Ví to, někdo?

Proč mlčíte, lotři? – A tuhle lahůdku mi poslal jeden

kardinál z Florencie, Milosti.

(Nabízí mísu)

FAUST Šup sem s ní taky!

(Popadne mísu)

PAPEŽ Už zase? –

(Pozdvihne pohár k přípitku)

Na vaše zdraví, můj pane.

FAUST Na zdraví.

(Sebere skleničku a vypije ji)

KARDINÁL Možná je to nějaký duch, co přišel z očiště vyprosit si od vás odpuštění, Vaše Svatosti.

PAPEŽ Možná. Ať mniši začnou zpívat žalozpěv a ztiší toho běsnícího ducha. –

Tak ještě jednou, dobrou chuť, můj pane.

Papež se pokřičuje.

FAUST Nad každým soustem chceš se křičovat?

To víckrát nedělej, radím ti dobře.

Papež se znovu pokřičuje

Podruhé. Potřetí to nezkoušej,

Varuju tě.

Papež se znovu pokřičuje. Faust dá Papeži pohlavek a všichni, kromě Fausta a Mefistofela utečou.

Co máme dělat, Mefistofele?

MEFISTOFELES Nevím. Proklejou nás zvoncem a knihou a svící, dej na mě.

FAUST Zvon, kniha, svíce – svíce, kniha, zvon.

Popředu, pozpátku, já, ty, nebo on?

Uslyšíš svini chrochtat, bučet tele, hýkat osla,

Svatý Petr je dneska k svátku dostal.

Vystoupí mniši, každý z nich má zvonec, knihu a svíci. Zpívají žalozpěv.

PRVNÍ MNICH Zbožně do toho, půl je hotovo, bratři. Maledicat Dominus!

Zpívají.

Proklet budiž ten, kdo vzal Jeho Svatosti maso ze stolu.

Maledicat Dominus!

Proklet budiž ten, kdo dal Jeho Svatosti pohlavek.

Maledicat Dominus!

Proklet budiž ten, kdo praštil do hlavy bratra Sandela.

Maledicat Dominus!

Proklet budiž ten, kdo ruší náš svatý žalozpěv.

Maledicat Dominus!

Proklet budiž ten, kdo vzal Jeho Svatosti víno.

Maledicat Dominus!

Et omnes sancti! Amen.

(Faust a Mefiostofeles) bijí mnichy, rozhazují mezi ně rachejtle a odejdou.

Scéna 9.

Vystoupí Robin a Ralf s pohárem.

ROBIN Pojd', Ralfe, neříkal jsem ti, že s touhle knihou doktora Fausta budem za vodou? Ecce signum! Na dva podkoní si vedem celkem dobře, ne? Když to takhle půjde dál, naše koně se budou mít dobře.

Vystoupí Vinař.

RALF Pozor, Robine, jde sem vinař.

ROBIN Ticho. Já ho napálím přímo nadpřirozeně. – Účet jsme, doufám, řádně zaplatili, šéfe. Sbohem. Jdem, Ralfe. *(Odchází)*

VINAŘ *(K Robinovi)* Na slovíčko, pane. Ten pohár mi musíte zaplatit, než odejdete.

ROBIN Jakej pohár? Ralfe, jakej pohár? Cejtím se uraženej a poniženej. Víte vy vůbec, s kým mluvíte? Klidně si mě prohledejte.

VINAŘ To budu muset, s vaším dovolením, šéfe. *(Začne ho prohledávat)*

ROBIN Co mi řeknete teď?

VINAŘ Dřív musím něco říct vašemu společníkovi, pane.

RALF Mně, šéfe, mně! Prohledejte si mě horem dolem. *(Nepozorovaně dá pohár Robinovi. Vinař ho prohledává)* Že se nestydíte, šéfe. Dva poctivý lidi tu podezíráte, že neříkaj pravdu.

VINAŘ Jeden z vás ten pohár má.

ROBIN Lžete, šéfe, do očí nám lžete. Já vás naučím obviňovat poctivý lidi! Ten pohár vám přijde draho. Stoupněte si stranou, radím vám. Obviňuju vás jménem Belzezuba. *(Hodí pohár Ralfovi)*
Schovej ten pohár, Ralfe.

VINAŘ Co tím myslíte, pane?

ROBIN To vám hned řeknu. *(Čte)*

Sanctobulorum Perphrasticon! A teď vás trochu pošimráme, šéfe. – Schovej ten pohár, Ralfe. Polypramos Belseborams framanto pacostiphos tostu Mephistopheles!

Vystoupí Mefistofeles. Vinař uteče.

MEFISTOFELES Monarcho pekla, velcí potentáti

před tebou klečí v úděsu a hrůze,

na oltáři ti leží tisíc duší,

proč musím sloužit kouzlu těchhle blbců?

Až z Cařihradu musím vážit cestu

jen pro radost dvou omezených trotlů.

ROBIN Až z Cařihradu, říkáš? To je dlouhá cesta. Vezmi si šesták na cestu, dej si někde večeři, a zmiz!

MEFISTOFELES Tu vaši drzost potrestám, prevíti. *(Robinovi)* Tebe proměním v opici a *(Ralfovi)*

tebe v psa. Můžete jít!

Odejde (Mefistofeles).

ROBIN V opici! To se povedlo. Budu si hrát s klukama. Oříšků a jablek budu mít, kolik budu chtít..

RALF A já musím bejt pes.

ROBIN A budeš pořád chlemtat žrádlo z misky.

Odejdou.

Scéna 10.

Vystoupí Chór.

CHÓR Když Faust se s potěšením nabažil

královských dvorů a dalších krás světa,

zanechal cest a spěchal zpátky domů,

kde všichni přátelé a kolegové,

dřív truchlící pro jeho nepřítomnost,
 mu blahopřáli, že se šťastně vrátil.
 Když vyprávěl, co všechno prozkoumal
 na těch svých cestách po světě i vzduchem,
 kladli mu otázky z astrologie,
 a Faust jim odpovídal učeně
 a obratně tak, že žasli obdivem.
 Tak po světě se šíří jeho sláva,
 že i sám velký císař Karel Pátý
 ho právě hostí ve svém paláci
 a přítomen je celý jeho dvůr.
 Jak prokázal tam svoji učenost,
 vám neřeknu – však uvidíte dost.

Odejde.

Vystoupí Císař Karel Pátý, Faust, Mefistofeles, Rytíř a sluhové.

CÍSAŘ Pane doktore Fauste, mám zvláštní zprávy o vaší znalosti černého umění. Nikdo v celé mé říši, ani na celém světě se vám prý nevyrovná, pokud jde o úžasnou účinnost vaší magie. Říká se, že máte ducha, který vám pomáhá uskutečnit všechno, co si zamanete. Žádám vás proto, abyste mi podal nějaký důkaz vašich dovedností, a já se mohl na vlastní oči přesvědčit, že je to pravda. Přísahám vám na svou čest a císařskou korunu, že z toho, co nám předvedete, vám nevznikne žádná škoda a vaše pověst neutrpí ani v nejmenším.

RYTÍŘ *Stranou*) Každým coulem mág, radost pohledět!

FAUST Vznešený vladaři, nezasloužím si chválu, co se o mně šíří, a nejsem hoden cti být přijat Vaším císařským Veličenstvem. Jen z oddanosti a povinnosti k vám udělám vše, oč mě Vaše Veličenstvo požádá.

CÍSAŘ Pak tedy, Fauste, dobře poslouchej.

Když jsem byl někdy ve své komnatě
 a o samotě, myšlenky se mi
 zatoulaly k mým slavným předchůdcům –
 co dokázali díky své udatnosti,

jak zbohatli, jak dobyli víc říší,
než my a ti, kdo jednou přijdou po nás.

Nikdy se, myslím, nebudeme těšit
tak velké pověsti a autoritě.

Patří k nim Alexandr Veliký,
ten největší vzor skvělosti a slávy.

Už jenom odlesk jeho velkých skutků
svou září dodnes projasňuje svět,
a kdykoli o něm slyším pouhou zmínku,
rmoutí mě, že jsem ho nikdy neviděl.

Když dokážeš ho svou magií vzkřísit
a z podzemní krypty, kde leží pohřben
ten slavný voják, přivést ho sem k nám,
i s jeho půvabnou milenkou, v jejich
původní podobě a s jejich gesty,
a v šatech, které tehdy nosívali,
splníš mé přání, uděláš mi radost,
a já tě budu celý život chválit.

FAUST Vznešený pane, splním vaše přání,
pokud mi to mé umění a moc
umožní.

RYTÍŘ Neumožní mu nic, tím jsem si jist.

FAUST Není v mé moci, pane, předvést vám skutečná těla těch dvou mrtvých knížat, neboť se dávno
obrátila v prach –

RYTÍŘ Aspoň špetka slušnosti vám zbývá, pane doktore. Teď přiznáváte pravdu.

FAUST – ale předvedu vám duchy, kteří se ve všem Alexandrovi a jeho milence budou podobat.
Uvidíte, jak vypadali v době největší slávy. Doufám, že to Vaše císařského Veličenstvo uspokojí.

CÍSAŘ Do toho, Fauste. Ukažte mi je.

RYTÍŘ Poslyšte, pane doktore. Vy chcete ukázat Alexandra a jeho milenkou císařovi?

FAUST A proč ne, pane?

RYTÍŘ To je asi tak pravda, jako že mě Diana proměnila v jelena.

FAUST To ne, pane. Ale když Akteon zemřel, odkázal vám parohy. (*Stranou Mefistofelovi*)
Mefistofele, jdi to zařídit!

Odejde Mefistofeles.

RYTÍŘ Jestli tady chcete čarovat, nemusím u toho být.

Odejde.

FAUST (*Stranou*) Ten výsměch vám brzo oplatím, pane. – Tady je máte, Veličenstvo.

Vystoupí Mefistofeles s Alexandrem a jeho milenkou.

CÍSAŘ Slyšel jsem, že tato dáma mívala na krku znaménko. Mohu se přesvědčit, že je to pravda?

FAUSTUS Přistupte blíž a přesvědčte se, Vaše Veličenstvo.

Císař se zblízka podívá.

Odejdou Alexandr a jeho milénka.

CÍSAŘ Tohle jistě nejsou duchové, ale skutečný Alexandr a jeho milénka.

FAUST Mohu vás poprosit, Vaše Veličenstvo, abyste poslal pro toho rytíře, který byl ke mně tak uštěpačný?

CÍSAŘ Zavolejte ho.

Odejde sluha.

Vystoupí Rytíř s paroží na hlavě.

Copak se vám to přihodilo, rytíři? Myslel jsem, že jste starý mládenec. Jak vidno, máte ženu, která vám nejen nasadila parohy, ale ještě vás přiměla je nosit na veřejnosti. Sáhněte si na hlavu.

RYTÍŘ (*K Faustovi*) Ty hnusný prevíte, ty podlý pse!

Zrodil ses někde v temné jeskyni

a máš tu drzost zesměšňovat pána?

Hned odčiniš, cos učinil, ty lotře!

FAUST Dočkejte času jako husa klasu, pane.

Vzpomínáte si, jak jste mě zesměšňoval, když jsem mluvil s císařem. Myslím, že jsme si kvit.

CÍSAŘ Milý pane doktore, zbavte ho toho paroží, prosím vás o to. Svou vinu už odpykal.

FAUST Neudělal jsem to, proto, Veličenstvo, aby vyrovnal účet za křivdu, které se na mě před vámi dopustil, ale především, abych vás trochu pobavil. Což se stalo. Takže mu rád ty parohy zas odčaruji. – A vy, pane, příště buďte slušný k učencům, vyplatí se vám to. (*K Mefistofelovi stranou*) Vrať mu původní podobu, Mefistofele. (*Parohy zmizí*) Teď, Veličenstvo, splnil jsem svou povinnost a v pokoře se s vámi rozloučím.

CÍSAŘ Než odejdete, pane doktore,
štědře se vám odměním. Buďte sbohem.

Odejde Císař, Rytíř a služebnictvo.

FAUST Tichý a klidný, neúprosný čas

všem běží stejně, Mefistofele,

nit mého žití krátí a mé dny.

Nadešel čas a musím skládat účty.

Proto se vrátím do Wittenberku.

MEFISTOFELES Půjdete pěšky, nebo koňmo, pane.

FAUST Po téhle krásné trávě chci jít pěšky.

Pak uvidíme.

Vystoupí koňský Handlíř.

HANDLÍŘ Doktora Foustu hledám celej den,

A ejhle! Tady stojí. – Zdravím, doktore.

FAUST No ne, koňský handlíř! – Jdeš jako na zavalanou.

HANDLÍŘ (*Nabízí peníze*) Nesu vám čtyřicet tolarů za vašeho koně, slyšíte, pane?

FAUST Za čtyřicet ho neprodám. Padesát, a je tvůj.

HANDLÍŘ Mám jen čtyřicet, pane. – (*K Mefistelovi*) Přimluvte se za mě.

MEFISTOFELES (*K Faustovi*) Prodejte mu ho. Poctivý chlap je to. Navíc chudák. Ani ženu, ani děti nemá, což ho přijde draho.

FAUST Tak dobře, čtyřicet. (*Bere si peníze*) Můj sluha ti koně přivede. Ale jednu věc ti musím říct. V žádném případě s ním nesmíš do vody, slyšíš?

HANDLÍŘ To se ten kůň nesmí ani napít, pane?

FAUST Napít se může. Ale nesmí do vody. Přes příkopy, přes ploty s ním můžeš skákat, ale do vody nesmí.

HANDLÍŘ Spolehněte se, pane. (*Stranou*) A mám vystaráno. Za čtyřicet ho neprodám ani náhodou. Vydělá mi majlant. Čilej hřebec je to. Šup sem, šup tam, a hotovo. Za každou obdělanou klisničku si nechám dobře zaplatit. (*K Faustovi*) Sbohem, pane. Váš sluha mi ho vydá? Ale když se mu udělá zle, přinesu vám jeho moč, a vy mi řeknete, co mu schází, jo?

FAUST Koukej zmizet, mizero. Myslíš, že jsem veterinář?

Odejde Handlíř.

FAUST Je z tebe odsouzenec na smrt, Fauste.

Tvá osudová chvíle se už blíží.

V zoufalství ztrácíš sebejistotu.

Nesmíš si to tak připouštět. Jdi spát.

Kristus na kříži volal zloděje.

Odpočiň si a zkonejši svou mysl.

Sedne si a usne.

Vystoupí koňský handlíř celý mokrý.

HANDLÍŘ Doktor Foust je mizera! Ani Lopez nebyl takovej prevít jako doktor Foust. Dobře umí pouštět žilou! O čtyřicet tolarů mě připravil! To mám za svou blbost! Neposlech jsem ho a vjel jsem s tím koněm do vody. Chtěl jsem vědět, co za tím varováním vlastně vězí. Do hlubokýho rybníka jsem s ním vjel, co je hned za městem. Nebyl jsem ještě ani uprostřed, a najednou nemám pod sebou koně, ale věchejt sena. Málem jsem se utopil. Ale já ho najdu, prevíta, a dostanu svý prachy zpátky. Anebo mu ten kůň přijde hodně draho! Tady je ten jeho namyšlenej slouha. – Kde máš pána, ty kejklíři, slyšíš?

MEFISTOFELES Co mu chcete, pane. Teď s ním mluvit nemůžete.

HANDLÍŘ Ale já s ním mluvit chci.

MEFISTOFELES Tvrdě spí. Přijďte někdy jindy.

HANDLÍŘ Bud' se mnou bude mluvit hned, anebo mu rozbiju ty jeho zasklený oči.

MEFISTOFELES Říkám ti, že osm nocí nespál.

HANDLÍŘ I kdyby nespál osm tejdnu, já s ním mluvit budu.

MEFISTOFELES Tady ho vidíš. Tvrdě spí.

HANDLÍŘ Jo, to je on. – Pane doktore! Pane doktore Fouste! Čtyřicet tolarů! Čtyřicet tolarů za věchejt sena!

MEFISTOFELES Nevidíš, že tě neslyší?

HANDLÍŘ (*Křičí mu do ucha*) Hej, hej, doktore! Vstávejte! Nedám vám pokoj, dokud nevstanete!

Handlíř ho tahá za nohu, až mu ji utrhne.

To je můj konec! Co mám dělat?

FAUST Moje noha, moje noha! Pomoz mi, Mefistofele. Zavolej strážníky!

MEFISTOFELES (*Popadne Handlíře*) Pojd', ty smrade. Jdeme za strážníkem.

HANDLÍŘ Pusťte mě, pane. Dám vám čtyřicet tolarů navíc.

MEFISTOFELES Kde je máš?

HANDLÍŘ U sebe ne. Pojd'te do mé hospody, tam vám je dám.

MEFISTOLES Koukej mazat, chlape. Zmiz!

Handlíř uteče.

FAUST Je pryč? Dobře tak. Faust má zas svou nohu a handlíř dostal věchýtek sena od cesty.

Vystoupí Wagner.

Hleďme, Wagner. Děje se něco?

WAGNER Vévoda z Vanholtu přímo prahne po vaší společnosti, pane.

FAUST Vévoda z Vanholtu! Úctyhodný šlechtic. Před ním nesmím skrblit svým uměním. Jedem za ním, Mefistofele.

Odejdou.

Scéna 11.

Vystoupí Vévoda z Vanholtu, Vévodkyně(těhotná), Faust a Mefistofeles.

VÉVODA Děkujeme vám, pane doktore, za tu veselou podívanou. Potěšil jste mě.

FAUST Vaše spokojenost, Výsosti, je pro mě největší odměnou. Avšak vám, vzácná paní, se to možná nelíbilo. Proto si přejte, po čem nejvíc toužíte. Je-li taková věc na světě, bude vaše. Těhotné dámy prý mívají chuť na zvláštní laskominy.

VÉVODKYNĚ Díky, milý pane doktore. Využiji vaší velké laskavosti a řeknu vám, po čem právě nejvíc toužím. I kdyby bylo léto, a ne leden, nemohla bych si přát nic lepšího, než jsou zralé hrozny.

FAUST Maličkost, madam. Mefistofele, zaříd to!

Odejde Mefistofeles.

Udělám mnohem víc, jen abych vám udělal radost, madam.

Vystoupí Mefistofeles s hrozny.

Tady jsou. Ochutnejte tyhle.

(Vévodkyně je ochutná)

VÉVODKYNĚ Nade vše mě udivuje, pane doktore, že v lednu, v tomto mrtvém zimním čase, seženete zralé hrozny. Odkud jsou?

FAUST Svět je rozdělen do dvou polokoulí, Vaše Výsosti. Když je u nás zima, na opačné polokouli, mají léto. Například v Indii nebo Sábě a podobných zemí Východu. Odtamtud jsem vám s pomocí ducha dal přinést ty hrozny. Jsou dobré?

VÉVODKYNĚ Nejsladší hrozny, jaké jsem kdy jedla, věřte mi, pane doktore.

FAUST Jsem rád, že vám chutnají, madam.

VÉVODA Pojdme dovnitř, má paní.

Musíme se mu dobře odměnit

za laskavost, co vám tu prokázal.

FAUST Ponížené díky, Výsosti.

VÉVODA Následujte nás, pane doktore, a přijměte svou odměnu.

Odejdou.

SCÉNA 12.

Vystoupí Wagner.

WAGNER Můj pán se asi chystá brzo umřít.

Sepsal závěť, odkázal mi dům,

majetek, zlaté příbory a mísy.

Moc se v tom nevyznám. Kdyby chtěl umřít,

neholdoval by žranicím a pitkám,

což se svými kolegy právě dělá.

Jedí a pijí jako nezavření.

Já jenom žasnu – to jsem nezažil.

Hostina skončila. Tady je máte.

(Odejde Wgner)

Vystoupí Faust, Mefistofeles a tři učenci.

PRVNÍ UČENEC Protože, Fauste, během diskuse jsme jednoznačně došli k závěru, že nejkrásnější a nejpozoruhodnější dáma na světě byla Helena, udělej nám tu radost a předved' nám tu řeckou dámu, kterou obdivuje celý svět a nemá sobě rovna. Byli bychom ti velmi zavázáni.

FAUST Pánové,

Protože vím, že vaše přátelství
je opravdové – nemám ve zvyku
odpírat něco dobrým přátelům –
spatříte tu jedinečnou řeckou dámu
přesně v té nádheře a majestátu,
jak když s ní Paris kdysi přeplul moře
a unesl svou kořist do Troje.
A mlčte, jinak zkazíte mé kouzlo.

Hudba. Mefistofeles přivádí Helenu, která přejde po jevišti.

DRUHÝ UČENEC Nemám slov pro tu neskutečnou krásu,
které se dodnes koří celý svět.

TŘETÍ UČENEC Žádný div, že ten čin tak rozzuřil
Řeky, že deset let pak vedli válku
kvůli své čarokrásné královně.

PRVNÍ UČENEC Protože shlédli jsme div přírody
a dokonalou krásu, nad níž není,
vzdejme dík Faustovi za jeho skvostné
představení a přejme mu vše dobré.

FAUST I vám vše dobré, páni. Bud'te sbohem.

Odejdou učenci.

Vystoupí Stařec.

STAŘEC Kéž bych tě mohl přesvědčit, Fauste,

že musíš změnit způsob života
 a vydat se na jinou a lepší cestu,
 jež dovede tě k nebeskému klidu!
 Své srdce zlom, svou krev a slzy smíchej
 a upřímně se kaj. Tvé viny jsou
 hnusné a odporné, a jejich smrad
 ti rozleptává duši takovými
 hříchy a zločiny, že žádný soucit
 nezažehná je. Jen náš Spasitel,
 Fauste, ti může dát, milost, jen On!
 Jeho krev jenom může smýt tvé hříchy.
 FAUST Kam ses to dostal, cos udělal, Fauste?
 Jsi zatracen, tak zoufej si a zemři!

Mefistofeles mu podává dýku.

Peklo si teď už žádá své a řve:
 „Udeřila tvá hodina, pojd', Fauste!“
 A Faust je poslechne a splatí dluh.

(Faust se chystá bodnout do sebe dýkou)

STAŘEC Ne, zadrž, Fauste! Nezoufej, to nesmíš!
 Anděla vidím nad tvou hlavou. V ruce
 má fiólu plnou vzácné milosti,
 lék je to pro tvou utýranou duši.
 O milost pros a hlavně nezoufej!
 FAUST Tvá slova konejší mou zoufající duši, příteli.
 A teď mě nech. Chci zpytovat své svědomí.
 STAŘEC Odcházím, Fauste, se zármutkem v srdci.
 Bojím se o tvou usouzenou duši.

(Odejde)

FAUST Prokletý Fauste, kdo ti teď dá milost?

Já se chci kát, a přece pořád zoufám.

Peklo a milost rvou na kusy mé srdce.

Smrt mě chce lapit. Jak se jí mám vyhnout?

MEFISTOFELES Ty zrádný Fauste, zatýkám tvou duši,

neboť ses vzepřel mému pánovi.

Dodrž svůj slib, sic roztrhám tvé tělo.

FAUST Je mi moc líto, že jsem ho tak zklamal.

Mefistofele, popros svého pána,

ať promine mi tu mou zpupnou pýchu.

Svou krví hodlám znovu stvrdit slib,

který jsem dřív dal Luciferovi.

MEFISTOFELES S upřímným srdcem to udělej, Fauste,

jinak tvé váhání tě přijde draho.

(Faust se řízne a píše svou krví)

FAUST Zmuč toho hanebného starce.

Odlákat chce mě od Lucifera.

Největší muka připrav mu, co znáš.

MEFISTOFELES Na jeho duši nesmím sáhnout. Chrání

ji víra. Jeho tělo potrápím

co nejvíc, i když nestojí za to.

FAUST Mám ale k tobě ještě jednu prosbu:

nebeskou Helenu, tu, co jsem viděl,

chci teď mít za milenku, příteli.

Já vím, že v jejím objetí se hned

rozplynou myšlenky, které mě nutí

poruší slib, co odpřisáhl jsem

Luciferovi.

MEFISTOFELES Tohle a všechno ostatní, co Faust

si bude přát, je předem splněno.

Vystoupí znovu Helena.

FAUST Pro tuhle tvář vyplulo na moře

na tisíc lodí a spálilo Troju?

Tvůj polibek, a budu nesmrtelný.

(Políbí se)

Vysálas ze mě duši: vidíš, tamhle letí!

Pojď, Heleno, a vrať mi zas mou duši.

(Znovu se políbí)

Tvé rty jsou nebe, v něm chci věčně žít:

kde nejsi ty, tam není nic než špína.

Vystoupí Stařec.

Stanu se Paridem a z lásky k tobě

nespálím Troju, ale Wittenberk.

Budu se bít s tvým mužem Menelaem

a tvoje barvy nosit na přilbě.

Achilla zraním do paty, a pak

se vrátím zase k tobě pro polibek.

Jsi ještě krásnější než večernice

oděná do krásy tisíců hvězd.

Jsi ještě jasnější než Jupiter,

když zjevil se nešťastné Semelé,

Ještě víc záříš nežli vládce nebe

v milostném objetí svůdné Arethúzy.

A jenom tebe já chci za milenku.

Odejdou (Faust, Helena a Mefistofeles).

STAŘEC Prokletý Fauste, jsi jen ubožák,

co ze své duše vyhnal milost nebe

a uniknout chce Poslednímu soudu!

Vystoupí ďáblové (s Mefistofelem a dotírají na Starce)

Satan mě právě pokouší svou pýchou

a v téhle výhni Bůh zkouší mou víru.

Má víra však je silnější než peklo,

Ďáblové zpupní, nebe se vám směje,

pohrdá vámi a žene vás pryč,

neboť já, já už letím za svým Bohem!

Odejdou.

Scéna 13.

Vystoupí Faust a učenci.

FAUST Ach, pánové!

PRVNÍ UČENEC Trápí tě něco, Fauste?

FAUST Bývals můj spolubydlící. Kdybych dál žil s tebou, žil bych dál, ale teď musím na věčnost. Že už pro mě jde, vidíte? Že už pro mě jde?

DRUHÝ UČENEC (*Mluví mezi sebou*) Čeho se to Faust bojí?

TŘETÍ UČENEC Vede příliš samotářský život a to mu škodí.

PRVNÍ UČENEC Tak zavolejme doktora. On už ho vyléčí. (*K Faustovi*) To bude přemírou jídla a pití. Není se čeho bát.

FAUST Přemíra smrtelných hříchů zatratila mé tělo i mou duši.

DRUHÝ UČENEC Vzhlížej k Bohu, Fauste. Jeho milost je nekonečná. Pamatuj na to.

FAUST Mé hříchy nelze odpustit. Had, co svedl Evu, může být spasen, Faust však ne. Vyslechněte mě trpělivě, pánové, a netřeste se strachy při mém vyprávění. Srdce se mi svírá a chvěje se, když si vzpomenu, že celých třicet let jsem tady strávil studiem. Kéž bych nikdy neviděl Wittenberk, nečetl

jedinou knihu. Celé Německo i celý svět ví, že Faust dokázal zázraky. Ale právě proto ztratil celé Německo, celý svět a dokonce i nebe – nebe, sídlo Boha, trůn blažených, království radosti – a bude navěky žít v pekle. Čeká mě peklo, věčné peklo! Co bude s Faustem, drazí přátelé, když navěky bude žít v pekle?

TŘETÍ UČENEC Volej Boha, Fauste.

FAUST Jak má Faust volat Boha, když se Boha zřekl? Boha, jemuž se Faust rouhal? Plakal bych, můj Bože, ale v každé mé slze číhá ďábel. Krev bych měl cedit, ne slzy, život a duši dát! On mě nenechá domluvit! Chci zvednout ruce, ale oni je drží, vidíte? Oni je drží!

VŠICHNI Kdo, Fauste?

FAUST Lucifer a Mefistofeles. Dal jsem jim duši za své umění, pánové.

VŠICHNI Bůh chraň!

FAUST Bůh se mě snažil chránit, ale Faust si nedal říct. Pro marnivou slast, trvajících dvacet čtyři let, přišel Faust o věčnou radost a štěstí. Svou vlastní krví sem jim sepsal úpis. Má lhůta vypršela, nadešel můj čas. On si pro mě přijde.

PRVNÍ UČENEC Proč jsi nám o tom, Fauste, neřekl dřív. Duchovní by se za tebe modlili.

FAUST Často jsem to zvažoval. Ale ďábel mi vyhrožoval, že mě roztrhá na kusy, když zmíním Boha, a odnese mé tělo i duši, když budu naslouchat svatosti. A teď je příliš pozdě. Honem pryč, pánové, odejděte odsud, abyste nezhylnuli se mnou!

DRUHÝ UČENEC Co můžeme udělat, abychom zachránili Fausta?

FAUST O mně nemluvte, zachraňte sebe. Odejděte.

TŘETÍ UČENEC Bůh mi dá sílu. Zůstanu s Faustem.

PRVNÍ UČENEC Boha nepokoušej, příteli. Pojdme do vedlejší místnosti a modleme se tam za Fausta.

FAUST Modlete se za mě, ano, modlete se za mě. Ať však uslyšíte cokoli, nechodte za mnou. Mně už nepomůže nic.

DRUHÝ UČENEC Modli se, my se budeme taky modlit, a Bůh se nad tebou může smilovat.

FAUST Sbohem, pánové. Když budu ráno naživu, navštívím vás. Když ne, budu v pekle.

VŠICHNI Sbohem, Fauste.

Odejdou učenci. Hodiny odbíjejí jedenáct.

FAUST Hodina života ti zbývá, Fauste.

pak musíš být – a navždy – zatracen.

Zastavte se, vy sféry nebeské,

ty, čase, též, ať půlnoc nepřijde!
Kéž vyjde slunce, oko přírody,
a dá nám věčný den! Kéž tahle hodina
trvá rok, měsíc, týden, pouhý den,
a Faust se může kát a spasit duši!
O lente lente currite noctis equi!
Zpomalte ten svůj trysk, vy noční oři.
Hvězdy se nezastaví, ani čas,
a ďábel přijde. Budu zatracen.
Mám vzlétnout k nebi? Kdo mě sráží dolů?
Kristova krev, hle, stříkla na nebe!
Kapka tvé krve, možná půl, mě spasí,
ó, Kriste! Kdo mi rve srdce, že volám Krista?
Já ho však musím volat. Nech mě, Lucifere!
Kde je ta kapka teď? Už zmizela.
Hrozící paži vidím, zlobné čelo.
Padněte na mě vrchy, kopce, hory,
a skryjte mě před strašným Božím hněvem!
Ne? Po hlavě se tedy vrhnu do země.
Rozevři chřtán, země! – Ne, nechce mě.
Vy hvězdy, co jste při mém narození
předurčily mou smrt i moje peklo,
vysajte Fausta jako mlžný opar
do útroh vodou těhotného mraku,
a pak mě ze svých zakouřených tlam
s hromy a blesky vyvrhněte na zem,
ale mou duši nechte stoupat k nebi.

Odbíjejí hodiny.

Půl dvanácté je! Brzo bude po všem!
 Bože,
 když za můj hřích teď trestáš moji duši,
 urči i konec nekonečných muk.
 Nech mě žít v pekle třeba tisíc, nebo
 stotísíc let, pak mi však dopřej spásu.
 Ne, bez konce jsou muka prokletých.
 Proč nejsi, Fauste, bytost bez duše?
 Proč duše, kterou máš, je nesmrtelná?
 Kdyby se duše mohly stěhovat,
 jak tvrdí Pythagoras, mohl bych
 se proměnit třeba ve zvíře.
 Závidím zvířatům, neboť když umřou,
 ty jejich duše se hned rozplynou.
 V pekelných mukách musí žít ta má.
 Proklínám rodiče: přivedli mě na svět.
 Ne, sebe proklej, proklej Lucifera,
 který tě zbavil blaženosti nebe.

Hodiny odbíjejí.

Odbilo dvanáct! Staň se vzduchem, tělo,
 sic Lucifer tě pošle do pekla.

Hrom a blesky.

V kapičku rosy proměň se, má duše,
 a ztrať se navždy v hloubce oceánu!
 Smiluj se, nebe! Netvař se tak přísně!

Vystoupí (Lucifer, Mefistofeles a další) dáblové.

Hadi a zmije, vydechnout mi dejte!

Nač ten škleb, peklo? Jdi pryč, Lucifere.

Spálím své knihy, Mefistofele!

Odejdou všichni.

Vystoupí Chór

CHÓR Už padla větev, která mohla růst,

spálen je vavříin boha Apolóna,

co měl se k světu v tomto učenci.

Fausta vzal ďas. Vy znáte jeho pád.

Ďábelský osud měl. Vám, moudrým lidem,

zbývá jen úžas nad silami zla,

jimž podlehne i nejsmělejší duch,

když zkouší to, co zakazuje Bůh.

(Odejde)

(Terminat hora diem, terminat autor opus.)

KONEC